

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗОВОЇ БАЙКИ

Л.С. Піхтовнікова, докт. філол. наук, О.М. Гончарук (Харків)

У статті розглядаються підходи до когнітивного аналізу текстів англomовної байки. Розроблено методику опису текстових концептів англomовної байки. Представлені табличні фреймові схеми для детальної фреймової презентації текстових концептів. Піднімається питання вживання мовленнєвих стратегій і ролі, яку вони відіграють у когнітивному аналізі текстів англomовної прозової байки. Досліджується застосування основних кодів до текстів англomовної байки: сатиричного та інакомовного (алегоричного).

Ключові слова: байка, код, мовленнєва стратегія, текстовий концепт, фрейм.

Л.С. Піхтовнікова, О.Н. Гончарук. Лингвокогнитивный аспект исследования англоязычной прозаической басни. Статья рассматривает подходы к когнитивному анализу текстов англоязычной басни. Разработана методика описания текстовых концептов англоязычной басни. Представлены табличные фреймовые схемы для подробной фреймовой презентации текстовых концептов. Поднимается вопрос употребления речевых стратегий и роли, которую они играют в когнитивном анализе текстов англоязычной прозаической басни. Изучается использование основных кодов для текстов англоязычной басни: сатирического и иносказательного (аллегорического).

Ключевые слова: басня, код, речевая стратегия, текстовый концепт, фрейм.

L. Pikhtovnikova, O. Goncharuk. The Linguocognitive Aspect of Research of English Prose Fables. The ways of cognitive analysis of English fable texts are considered in the article. The methods of English fable text concepts description are devised. Tabular frame schemes for detailed frame presentation of text concepts are offered. The question of application of speech strategies and their role in cognitive analysis of English prose fable texts is risen. The use of the main codes (satirical and allegorical) for English fable texts are studied.

Key words: a code, a fable, a frame, a speech strategy, a text concept.

Об'єктом дослідження є тексти англomовних байок. Предмет дослідження складає лінгвокогнітивний аспект англomовної байки. Актуальність обумовлена необхідністю системної розробки когнітивного аспекту англomовної байки.

Лінгвокогнітивний аспект дослідження тексту полягає у виявленні структури знань у даному тексті, операцій упізнання інтенцій автора тексту, засобів інтерпретації та оцінки текстової інформації. Лінгвокогнітивний аспект того чи іншого типу тексту включає в себе вивчення концептів тексту, фреймове представлення знань, інформаційну наповненість тексту.

Вище згадані фактори у своїх роботах досліджували М. Мінський, О.А. Ляшик, С.М. Корінь, Н.А. Оніщенко, Ю.Л. Главацька, Я.В. Мукатаєва, Н.С. Ольховська.

У відомій нам фундаментальній роботі, спеціально присвяченій лінгвокогнітивному аспекту англomовної байки, розглянуто когнітивну сутність КО-

МІЧНОГО, але не враховано ключову когнітивну роль текстових концептів, їх фреймового представлення і способів наповнення тексту інформацією [3].

Концепт являє собою когнітивне явище, зміст якого полягає в наступному. Концептуалізація – це когнітивно-семантичний процес перетворення зовнішніх одиниць у внутрішні за допомогою правил ментальної трансформації. Це процес структуризації знань та досвіду, який приводить до створення концептів [7, с. 20–21].

“Концепт розглядають як інформаційну структуру свідомості, різносубстратну, певним чином організовану одиницю пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого... Ядром концепту є поняття, фіксоване у вигляді пропозиційних структур і позначене певною номінативною одиницею. Концепт зароджується в процесі пізнавальної діяльності, відображає й узагальнює

досвід людини й інтеріоризовану її свідомістю дійсність, підводячи інформацію під певні вироблені суспільством категорії та класи” [8, с. 256].

Базуючись на наведених загальноприйнятих визначеннях концепту і на попередніх роботах, присвячених концептам художніх текстів [4; 5; 6], можемо виробити власний підхід до когнітивного аналізу текстів байки.

Вибір назви концепту за нашими спостереженнями пов’язаний з інтерпретацією тексту. Назва концепту повинна коротко відображати увесь його семантичний об’єм і одночасно сприяти членуванню цього об’єму на основні атрибути. Надмірна інформація у назві концепту небажана: в базовому членуванні враховується лише той мінімум атрибутів, без яких він перестає відображати об’єкт описування (див. також: [5, с. 117]).

Для когнітивного аналізу представлення знань у тексті байки ми обираємо ТЕКСТОВІ концепти, тобто ті, які безпосередньо пов’язані зі змістом даного, конкретного тексту. Саме цей рівень в ієрархії концептів допускає їх параметризацію і подальший їх прагматичний, когнітивний і стилістичний аналіз. Наведемо для порівняння: наприклад, у відомій байці І.А. Крилова “Лебедь, Рак и Щука” основним текстовим концептом можна вважати концепт РОЗБРІД. Його атрибутами є “несумісні характеристики дійових осіб” і “результат”. Подібне розчленування на атрибути і є одним із видів параметризації.

У єдності лінгвопрагматики та когнітології нас цікавлять не загальні судження про можливість вербальної реалізації того чи іншого концепту, а визначення конкретних авторських мовленнєвих стратегій і особливостей вживання авторських саптичних кодів для створення концептів.

Уточнимо методику найменування текстових концептів і їх атрибутів. Очевидно, що ці найменування виникають із інтерпретації текстів і залежать від способів такої інтерпретації.

Інтерпретація являє собою філологічну техніку, представлену сукупністю прийомів, способів, методів виявлення значень, змісту тексту. Формами інтерпретації є переказ як різною мірою деталізований виклад змісту тексту, резюме, анотація, ре-

ферат, інтертекстовий діалог як використання вихідного тексту для створення нового шляхом критичного аналізу, схвалення, полеміки (відзив, рецензія, критична стаття, тощо) [8, с. 190].

Для дослідника, який дає найменування текстовому концепту, необхідно вкласти у назву наступні характеристики: а) стислість (одне слово або дуже коротка фраза); б) змістовність (максимально можлива передача змісту тексту; таким чином, найменування концепту має ознаки резюме); в) модальну оцінку змісту тексту (таким чином, найменування концепту має ознаки відзиву про зміст тексту). Все сказане вище відноситься і до найменування атрибутів концепту.

Параметризовані текстові концепти (ті, що допускають розчленування на атрибути) відносно легко можуть бути представлені у вигляді фреймових схем. Фреймова схема будь-якої конфігурації є зручним наочним наведенням знань, які складають суть концепту. Фреймова схема полегшує розуміння структури знань, оскільки конфігурація фрейма адекватна способу розміщення в свідомості людини.

Фреймові схеми, застосовані, наприклад, у роботі Ю.Л. Главацької, безпосередньо пов’язані з роботами М. Мінського; вони графічно показують зв’язок компонентів [3, с. 165, 167]. Але це ми вважаємо недостатньо продуктивним по причині їх складності й у зв’язку з тим, що графічна презентація зв’язків не дає відповіді про саму суть та інформаційне походження цих зв’язків. Інакше кажучи, неможливо прослідкувати онтологію, джерело інформації про кожен вузол (слот) фрейму. Графічне представлення зводить подібний фрейм лише до простої семантичної мережі.

За нашою думкою, найпростішою і найпродуктивнішою для розуміння структури знань і для аналізу є таблична фреймова схема. Подібні схеми застосовані до аналізу текстових концептів у попередніх роботах [6, с. 50–57; 5, с. 126–133; 4, с. 103–106].

Отже, для наших цілей будуть вживатися табличні фреймові схеми, більш прозорі в застосуванні і більш продуктивні у вирішенні завдань у лінгвопрагматичному і лінгвокогнітивному ракурсі.

Концепт у всій його повноті, певна річ, не може бути укладений в жодну схему. Однак понятійне, логічне ядро концепту у фреймову структуру вкласти можливо, оскільки фрейм був спеціально ви-
найдений для структуризації чуттєвих і логічних знань, і ця структура максимально відповідає людській психології.

У фреймовій структурі представляється лише мінімальний набір атрибутів і ознак концепту, без яких він перестає бути концептом. У розширеному варіанті фрейму атрибути і ознаки можуть додаватись. В будь-якому випадку структуру фрейму можна представити у вигляді наступної таблиці [2, с. 24–25].

Таблиця 1

Назва фрейму

Назва слоту	Значення слоту	Спосіб отримання знань про значення	Приєднана процедура

Дана таблиця відображає структуру фрейму із будь-якої сфери знань. Для наших цілей ми будемо ототожнювати слоти з атрибутами концептів, назву фрейму – з назвою концепту, значення слотів – з ознаками концептів. Змістова трактовка “способу отримання знань” і “приєднаної процедури” міститься в наступних роботах [6, с. 50–57; 5, с. 126–133; 4, с. 103–106].

Спосіб отримання знань у сучасній інженерії знань складається з трьох варіантів (ми наводимо ті, які цікавлять нас у наших дослідженнях): знання про значення слоту (ознаки атрибуту концептів) отримані від фрейму-зразка. Іншими словами, такий спосіб означає, що адресату відомі інші концепти, які пояснюють даний атрибут, і ці концепти також мають фреймову структуру (фрейм-зразок); знання отримані через наслідування властивостей від більш загального фрейму. Іншими словами, концепт, який досліджується, міститься в іншому концепті, який має більший семантичний об’єм; знання із бази даних; знання отримані через приєднану процедуру. У комп’ютерній інженерії знань приєднана процедура завжди є такою, що алгоритмізується, в інших науках – не завжди, але обов’язково психологічно усвідомленою. У лінгвістиці такою процедурою цілком може бути, наприклад, операція порівняння двох номінантів, яка виконується за допомогою тропів [5, с. 125–126].

У будь-якому випадку приєднана процедура є дією (фізичною дією або наміром персонажу, мен-

тальною дією, оцінкою читача), під час якої виникають нова інформація, знання про атрибут концепту. Наприклад, у згаданій вище байці І.А. Крилова приєднаною процедурою є дії персонажів (тягнучь віз у різних напрямках), які актуалізують інформацію про їх несумісні характеристики.

Застосування стійких мовленнєвих стратегій у конкретному типі тексту є однією з головних лінгвопрагматичних характеристик даного типу тексту. Мовленнєва стратегія виражає і реалізує інтенції автора, які є індивідуальними за своїм задумом, але підкорені структурі, стилю та іншим традиціям даного типу тексту. На наш погляд, і виходячи з ряду робіт, головними складовими авторської мовленнєвої стратегії є способи надання ідеям, образам, концептам переконливості (тобто каузальності або її видимості), застосування авторських кодів і композиційні способи надання упізнаваності даному типу тексту.

У різних типах текстів використовуються варіативні способи надання переконливості. В науково-технічних текстах – це логічне обґрунтування, в публіцистиці – полемічність, у сатири – гіперболізація та ін., у байці – сполучення сатири й алегорії; взагалі, для художніх текстів характерне застосування авторських кодів, про які ми скажемо більш детально пізніше. Мовленнєві стратегії, які забезпечують дані способи, обов’язково, в тій чи іншій мірі спираються на фонові знання, архетипи, менталітет адресату, і таким чином зачіпають ме-

ханізми когнітивного проектування (мапування) знань адресата на текст.

Композиційні способи надання упізнаваності даному типу тексту також входять до компетенції мовленнєвих стратегій. Специфічні структурні зв'язки, характерні для даного типу тексту, як в аспекті архітектоники, так і в змістовому аспекті, можуть забезпечуватись вербальними маркерами, надфразовою єдністю, зовнішніми, інтертекстуальними зв'язками. Все це розмаїття забезпечують певні мовленнєві стратегії, які складають упізнавану архітектуру тексту.

Окремо необхідно сказати про коди, які використовуються в мовленнєвих стратегіях. Прийнято вважати, що код застосовується для зручності передачі інформації; у деяких випадках, але не завжди, його використання пов'язане з шифруванням повідомлення або з істотним стисненням інформації. У будь-якому випадку це певна трансформація інформації в іншу знакову систему, більш відповідну конкретній ситуації. Код може лінійно відображати початкову знакову систему, але зустрічається і нелінійне відображення, навіть таке, яке використовує властивості інтертекстуальності. На відміну від технічного вживання кодів, код у художньому тексті не має явно вираженого ключа; останній завжди сам підбирає читач, спираючись на фонові знання, інтуїцію і традиції даного художнього жанру (див. також [5, с. 97]).

“Код являє собою систему знаків і правил їх з'єднання для передачі повідомлення через відповідний канал. Природна мова є головним, але не єдиним кодом літератури. Інші коди відіграють переважно допоміжну роль і передаються у літературі через мовний код; такі, наприклад, коди звичаїв та етикету, коди символів, притаманні тій чи іншій поетиці, коди інших видів мистецтв” [1, с. 27].

У байці ми вивчаємо основні коди – сатиричний та інакомовний (алегоричний), які притаманні більшості цих текстів. Структури сатиричного та інакомовного кодів достатньо чіткі і піддаються розгляданню з когнітивної і прагматичної точок зору.

В когнітивному аспекті текстові концепти байок акумулюють у собі увесь зміст тексту і одно-

часно допускають параметризацію (розкладання на окремі атрибути). В свою чергу, виявляється можливим інтерпретувати зміст, значення цих атрибутів і виявити джерело знань про ці значення. Цінність такого аналізу текстів байок міститься ще і в тому, що фреймова схема дозволяє виявити і такі глибокі шари концепту, які не відображені в моралі байки, а знаходяться в плані змісту глибше будь-якої дидактики.

Фреймовий аналіз виявляється зручним інструментом для виявлення загальних і конкретних характеристик байки, таких як образ-символ байки, пов'язаний з алегоризацією, механізм комічного в когнітивному аспекті. Наведемо приклади текстів байок, де продемонстровані дані характеристики.

1. Байка Джеймса Тербера “*The Scotty Who Knew Too Much* [9, с. 27]”:

Several summers ago there was a Scotty who went to the country for a visit. He decided that all the farm dogs were cowards, because they were afraid of a certain animal that had a white stripe down its back. ‘You are a pussy-cat and I can lick you,’ the Scotty said to the farm dog who lived in the house where the Scotty was visiting. ‘I can lick the little animal with the white stripe, too. Show him to me’. ‘Don’t you want to ask any questions about him?’ said the farm dog. ‘Naw,’ said the Scotty. ‘YOU ask the questions.’ So the farm dog took the Scotty into the woods and showed him the white-striped animal and the Scotty closed in on him, growling and slashing. It was all over in a moment and the Scotty lay on his back. When he came to, the farm dog said, ‘What happened?’ ‘He threw vitriol,’ said the Scotty, ‘but he never laid a glove on me.’

A few days later the farm dog told the Scotty there was another animal all the farm dogs were afraid of. ‘Lead me to him,’ said the Scotty. ‘I can lick anything that doesn’t wear horseshoes.’ ‘Don’t you want to ask any questions about him?’ said the farm dog. ‘Naw,’ said the Scotty. ‘Just show me where he hangs out.’ So the farm dog led him to a place in the woods and pointed out the little animal when he came along. ‘A

clown,' said the Scotty, 'a pushover,' and closed in, leading with his left and exhibiting some mighty fancy footwork. In less than a second the Scotty was flat on his back, and when he woke up the farm dog was pulling quills out of him. 'What happened?' said the farm dog. 'He pulled a knife on me,' said the Scotty, 'but a least I have learned how you fight out here in the country, and now I am going to beat YOU up.' So he closed in on the farm dog, holding his nose with one front paw to ward off the vitriol and covered his eyes with the other front paw to keep out the knives. The Scotty couldn't see his opponent and he couldn't smell his opponent

and he was so badly beaten that he had to be taken back to the city and put in a nursing home.

Moral: It is better to ask some of the questions than to know all the answers.

У якості назви основного текстового концепту можна запропонувати “Самовпевнене невігластво”. Тоді атрибутами концепту будуть:

- 1) реальне співвідношення сил і можливостей у тваринному світі;
- 2) неадекватна оцінка зовнішнього світу;
- 3) неадекватна поведінка;
- 4) людські характеристики персонажів-тварин (алегоризація).

Фреймова схема концепту має наступний вигляд.

Таблиця 2

Фреймова схема концепту САМОВПЕВНЕНЕ НЕВІГЛАСТВО

Атрибути	Значення атрибутів	Джерело знань про значення	Приєднана процедура
Реальне співвідношення сил і можливостей у тваринному світі	Закладено природою	Фонові знання читача	-----
Неадекватна оцінка зовнішнього світу	Представлення про легкі перемоги; ігнорування підказок	Текст	Імпліцитна оцінка персонажем своєї сили і чужої слабкості
Неадекватна поведінка	Вихваляння і поразка	Текст	Змальовані факти поразок, які свідчать про вихваляння
Людські характеристики персонажів-тварин (алегоризація)	Невігластво, самовпевненість; особливе знаряддя слабких (алегорія голок дикобраза, їдких речовин скунса)	Конвенціональні знання читача про поведінку і риси характеру тварин	Оцінка-порівняння читачем характеристик людей і тварин

З'ясування джерел знань про значення атрибутів концепту актуально для розуміння того, над якою інформацією проводяться когнітивні операції для створення семантичного об'єму концепту. В цьому відношенні раціональну роль відіграють усі приєднані процедури.

Інформація про атрибут “людські характеристики персонажів-тварин” виникає із ментальної дії читача (зіставлення властивостей людини з конвенціонально-обумовленими властивостями тварин). Як деяка дія (ментальна), оцінка підпадає під

наше визначення приєднаної процедури, тому вона й вважається такою.

Інформація про значення атрибуту “неадекватна поведінка” також виникає із опису в тексті поразок персонажу (фізична дія), звідки читач робить висновок про самовпевненість і невігластво персонажу. Такий висновок є проста когнітивна операція відновлення причини за її наслідками.

Інформація про атрибут “неадекватна оцінка зовнішнього світу” також впливає з даної імпліцитної (тобто тієї, що мається на увазі) оцінки персонажем

свої сили і чужої слабкості. Оцінка також є дія, тому вона може вважатись приєднаною процедурою.

Насичення концепту інформацією, збільшення його семантичного об'єму через атрибути має свою специфіку. В принципі, основний текстовий концепт даної байки отримує достатнє наповнення, відображене у фреймовій схемі, щоб виразити авторську мораль:

It is better to ask some of the questions than to know all the answers.

Однак, байка не зводиться лише до своєї дидактичної функції. Нерідко у байці присутня й сатира, і в обов'язковому порядку – образ-символ, який має самостійну художню цінність. Як уже згадувалось, з когнітивної точки зору необхідною умовою комічності тексту є суперечливість і навіть несумісність атрибутів концепту. У тексті, що аналізується, це очевидно: значення другого і третього атрибутів суперечить значенню першого.

2. Байка Джеймса Тербера *“The Fairly Intelligent Fly”* [9, с. 11]:

A large spider in an old house built a beautiful web in which to catch flies. Every time a fly landed on the web and was entangled in it the spider devoured him, so that when another fly came along he would think the web was a safe and quiet place in which to rest. One day a fairly intelligent fly buzzed around above the web so long without lighting that the spider appeared

and said, “Come on down.” But the fly was too clever for him and said, “I never light where I don’t see other flies and I don’t see any other flies in your house.” So he flew away until he came to a place where there were a great many other flies. He was about to settle down among them when a bee buzzed up and said, “Hold it, stupid, that’s flypaper. All those flies are trapped.” “Don’t be silly,” said the fly, “they’re dancing.” So he settled down and became stuck to the flypaper with all the other flies.

Moral: There is no safety in numbers, or in anything else.

Назвою основного текстового концепту можна запропонувати “Плоди компетентності”. Тоді атрибутами концепту будуть:

- 1) межі компетентності персонажу;
- 2) наслідки компетентності;
- 3) людські характеристики персонажів-тварин (алегоризація).

На наш погляд, концепт, що описується, не має значної глибини і багатшаровості. Компетентність персонажу зводиться до його наслідування собі подібних, а плоди компетентності (персонаж прилип там, де й усі) відображені сатирично, але така сатира не має соціальної складової. Таким чином, семантика концепту не відображає глобальних характеристик соціуму, не критикує їх. Фреймова схема концепту виглядає наступним чином.

Таблиця 3

Фреймова схема концепту ПЛОДИ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Атрибути	Значення атрибутів	Джерело знань про значення	Приєднана процедура
Межі компетентності персонажу	Компетентність обмежена наслідуванням собі подібних	Текст	Описано наслідування персонажу
Наслідки компетентності	Уникання однієї небезпеки і ігнорування іншої	Текст	Оцінка персонажем своєї безпеки
Людські характеристики персонажів-тварин (алегоризація)	Бездумне наслідування, яке є лише ерзацем безпеки	Конвенціональні знання читача про поведінку і риси характеру тварин	Оцінка-порівняння читачем характеристик людей і тварин

Приєднані процедури відображені вище в таблиці, вони являють собою ментальні дії персонажу (наслідування, оцінка). Визначені дії породжують у тексті нову інформацію, яка насичує концепт.

3. Байка Джеймса Тербера "The Little Girl and the Wolf" [9, с. 3].

One afternoon a big wolf waited in a dark forest for a little girl to come along carrying a basket of food to her grandmother. Finally a little girl did come along and she was carrying a basket of food. «Are you carrying that basket to your grandmother?» asked the wolf. The little girl said yes, she was. So the wolf asked her where her grandmother lived and the little girl told him and he disappeared into the wood.

When the little girl opened the door of her grandmother's house she saw that there was somebody in bed with a nightcap and nightgown

on. She had approached no nearer than twenty-five feet from the bed when she saw that it was not her grandmother but the wolf, for even in a nightcap a wolf does not look any more like your grandmother than the Metro-Goldwyn lion looks like Calvin Coolidge. So the little girl took an automatic out of her basket and shot the wolf dead.

Moral: It is not so easy to fool little girls nowadays as it used to be.

Назвою основного текстового концепту можна запропонувати "Компетентність". Атрибути у даного концепту будуть наступні:

- 1) інтереси першого персонажу;
- 2) інтереси другого персонажу;
- 3) знання першого персонажу;
- 4) знання другого персонажу.

Фреймова схема концепту має наступний вигляд.

Таблиця 4

Фреймова схема концепту КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Атрибути	Значення атрибутів	Джерело знань про значення	Приєднана процедура
Інтереси першого персонажу	Виконати завдання; дотриматись власної безпеки	Текст	Розправа з другим персонажем за допомогою зброї
Інтереси другого персонажу	Пообідати першим персонажем	Текст	-----
Знання першого персонажу	Знання про небезпеку з боку другого персонажу	Інтертекстуальні знання із казки-прототипу	-----
Знання другого персонажу	Обмежені його природою	Інтертекстуальні знання із казки-прототипу	-----

Приєднана процедура, тобто фізична дія персонажу (убивство Вовка за допомогою автомату), створює багато нової інформації, яка насичує концепт. По-перше, ця дія змінює сподівання читача, вихованого на класичній казці Ш. Перо. По-друге, дана процедура сприяє розумінню того, що текст байки частково відходить від прототипу, і таким чином акцентується його інтертекстуальність. По-третє, стає зрозуміло, що текст байки є пародія на класичну байку.

4. Байка Амброза Бірса "The Tyrant Frog" [10].

A Snake swallowing a frog head-first was approached by a Naturalist with a stick.

«Ah, my deliverer,» said the Snake as well as he could, «you have arrived just in time; this reptile, you see, is pitching into me without provocation.»
«Sir,» replied the Naturalist, «I need a snakeskin for my collection, but if you had not explained I should not have interrupted you, for I thought you were at dinner.»

Назвою основного текстового концепту можна запропонувати "Полювання по-джентльменськи".

Атрибути у цього концепту будуть наступні:

- 1) істинні цілі персонажів;
- 2) ввічлива брехня першого персонажу;

- 3) ввічлива брехня другого персонажу.
- Фреймова схема концепту має наступний вигляд.

Таблиця 5

Фреймова схема концепту ПОЛЮВАННЯ ПО-ДЖЕНТЛЬМЕНСЬКИ

Атрибути	Значення атрибутів	Джерело знань про значення	Приєднана процедура
Істинні цілі персонажів	Ціль першого персонажу – полювання на жабку, другого – полювання на змію	Текст	Поїдання жабки змією Бажання Натураліста мати шкіру змії
Ввічлива брехня першого персонажу	Змія стверджує, що на неї напала жабка	Текст	-----
Ввічлива брехня другого персонажу	Натураліст дякує змії за повідомлення і стверджує, що не став би переривати її обід, якби це був обід, а не напад жабки	Текст	-----

Приєднана процедура у даній фреймовій схемі відіграє ключову роль для розуміння суті байки, тобто створює подвійне заперечення істинних змістів, яке, можливо, не одразу зрозуміло. Приєднана процедура виражає реальні дії (поїдання жабки, бажання мати шкіру змії). На ці дії накладається брехня з метою приховати їх зміст. А саме, Змія заперечує свій обід, заперечує, що жабка – її жертва. Натураліст удає, що погоджується з цими запереченнями. В результаті такої конвенції про подвійне заперечення зміст цілей персонажів не змінюється (Змія прагне спастися, Натураліст – заволодіти її шкірою). Інакше кажучи, в результаті ввічливої брехні персонажів нічого не змінюється: все залишається таким же, як якщо б вони демонстрували відвертість. Таким чином, у байці висміюється не лише вивертність Змії, але, насамперед, фальшива ввічливість, яка не знімає антагонізму.

Проведений аналіз текстів байок виявляє системні відношення між текстом, семантичним об'ємом його концептів і образів-символів байки. По-перше, семантичний об'єм текстових концептів корелює з семантичним об'ємом образів-символів. При цьому концепт більше відображає мораль,

дидактику байки, а образ-символ – її художні позитивні якості.

Викладене вище показує, що дослідження когнітивного аспекту байки, як і інших типів тексту, можна дистанціювати від чисто описових, характерних навіть для робіт, які використовують у лінгвістиці апарат фреймового аналізу. Занадто ускладнена схематика подібних досліджень затьмарює просту суть структури концептів і можливість їх параметризації, ускладнює розуміння джерел знань про концепти, не дозволяє простежити їх онтологію. Даних недоліків позбавлені табличні фреймові схеми, які ми застосовуємо у роботі для дослідження концептів байки. Недоліком же табличних фреймових схем можна вважати те, що вони придатні лише для аналізу поняттєвого ядра концепту, але оминають його ціннісний і перцептуальний шар. Однак, елемент конструктивізму в аналізі ядра концепту вносить такий же конструктивізм і в більш широке його дослідження. Таблична фреймова схема, яка була застосована до будь-якого ментального об'єкту, у повній мірі відображає когнітологію цього об'єкту, тобто процес і засоби отримання, збереження, обробки і використання знань про даний об'єкт.

Використання фреймового аналізу як бази для вивчення когнітивних операцій, які лежать в основі алегоризації байки, може бути віднесено до перспектив даного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка / И.В. Арнольд. – М.: Просвещение, 1990. – 301 с.
2. Гаврилова Т.А. Базы знаний / Т.А. Гаврилова. – Питер, 2000. – 384 с.
3. Главацка Ю.Л. Композиційно-сміслова структура англійської байки: лінгвокогнітивний аспект: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Ю.Л. Главацка. – Харків, 2008. – 223 с.
4. Коринь С.М. Метафора и ведущие концепты художественного текста / С.М. Коринь // Вестник ХНУ им. В.Н. Каразина. – Харків, 2007. – № 628. – С. 103–106.
5. Мукатаєва Я.В. Німецький прозовий шванк: лінгвостилістичний, прагматичний та когнітивний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Я.В. Мукатаєва. – Харків, 2008. – 206 с.
6. Ольховська Н.С. Прагматико-комунікативні та лінгвостилістичні характеристики драматургічних текстів Т. Бернгарда: монографія / Н.С. Ольховська // Київський міжнародний університет. – К., 2009. – 202 с.
7. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А.М. Приходько. – Запоріжжя, 2008. – 331 с.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля, 2006. – 716 с.
9. Thurber J. Fables for Our Time and Famous Poems / J. Thurber. – NY: Harper & Row Publishers, 2008. – 128 p.
10. <http://en.wikipedia.org/wiki/AmbroseBierce/FantasticFables>, 2007.

© Л.С. Піхтовнікова, О.М. Гончарук, 2010